

Muistio

KOHEESIO 2021+ TYÖRYHMÄN 6. KOKOUS

Aika 14.5.2019 klo 9:30 – 12

Paikka: UM, Kanavakatu 3, Pressitila, Helsinki

Läsnä:

Alasentie Jukka, Pirkanmaan liitto
Ekdahl Päivi, Lapin liitto
Hyvönen Ulla, Akava/STTK/SAK
Karvonen Marja, Satakunnan ELY-keskus
Keränen Petri, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Knaapinen Petri, Uudenmaan ELY-keskus
Koltola Lars, STM
Luukkonen Johanna, Laitilan kaupunki
Lämsä Rauno, VM
Mäki-Hakola Marko, MTK ry
Mäkinen Annukka, Kuntaliitto
Niemi Merja, OKM
Nuotio Tarja, Varsinais-Suomen liitto
Parantainen Juha, LVM
Pulliainen Juha, Etelä-Savon ELY-keskus
Ruukonen Jenni, EK
Sihvola Sanna, MMM
Yltiö Mauri, YM
Varamäki Ritva, Soste ry
Vehreävesa Satu, Pohjois-Savon liitto
Viljamaa Kimmo, Vantaan kaupunki

Pihlman Marja-Riitta, TEM pj

Osenius Johanna, TEM

Muut: Päivi Piittisjärvi, Harri Ahlgren, Sirpa Liljeström, Jenni Hyvärinen, Milla Ohran-
kämnen, Jaana Valkokallio /TEM

Päivi Keisanen/Pohjois-Pohjanmaan liitto, Tiina Huotari/Uudenmaan liitto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Marja-Riitta Pihlman avasi kokouksen klo 9:34. Hän totesi, että aikataulustyyistä muutetaan hiukan esityslistaa ja mennään suoraan kohtaan 3. OKM:n Kirsi Heinivirta aloittaa kokouksen. Hänen jälkeensä teemakeskustelua alustaa Juha Honkatukia Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselta ja kohdan päättää Teija Felt TEM:stä. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen siirretään kokouksen muuhun vaiheeseen.

3. Työn murros ja jatkuva oppiminen

Kirsi Heinivirta OKM:stä totesi, että viimeisen 1,5 vuoden aikana on keskusteltu voimakkaasti työn murroksesta ja muutoksesta. OKM:n tulokulma kysymykseen on osaaminen. Mittaluokka on erittäin suuri 300 000-500 000 henkilöä. Määrällisesti verrattuna nykyiseen tilanteeseen ei ole suurta eroa mutta kohdentuminen eroaa merkittävästi aiemmasta.

Heinivirta toi esiin neljä asiaa jatkuvan oppimisessa huomioitavaksi. Ensiksi työn murros huomioitava on koko koulutusjärjestelmässä, ei pelkästään nuorten osalta ja murros vaatii korkean osaamisen lisäämistä – 80 % työpaikoista syntyy tällaisille aloille. Toiseksi koulutuksen osallistumisprofiilin muuttaminen on tärkeää. Työtehtäviä häviää sieltä, missä osaamisvaatimukset ovat matalia. Näissä tehtävissä toimijat osallistuvat vain vähän aikuiskoulutukseen. Osallistumisprofiilin muuttamisessa ei olla onnistuttu. Kolmanneksi on huomioitava muutokset työn rakenteeseen ja organisointiin, mikä tarkoittaa lisää sellaisia työntekijöitä, joilla ei ole työnantajan tukea osaamisen lisäämisessä. Tällaisia ovat esimerkiksi yksityisyritykset ja keikkatyöläiset. Neljänneksi työllisyysasteen nosto on toteutettava niin, että osaamisen lisääminen ei laske työllisyysastetta. OKM:n toimia on kritisoitu siitä, että sen koulutus vie opiskelijan pois työmarkkinoilta. Nyt on lisätty lyhyttä koulutusta ja korostettu lainsäädännössä jatkuvaa oppimista. 6 kuukauden mahdollisuus opiskella ilman tarveharkintaa sekä tarkennettu työnantajan kustantaman koulutuksen veroharkinta ovat tärkeitä askelia.

Heinivirta kertoi selvityksestä, jolla on tutkittu, miten saadaan jatkuvaa oppimista eteenpäin. Ongelmina on, miten tavoitetaan vähän koulutukseen osallistuvat ja miten saadaan järjestelmästä jatkuva. Selvitystä ohjannut työryhmä esittää, että työikäisille tulisi säännöllisiä osaamisen tsekkauksia samalla tavoin kuin työterveyshuollon määräaikaistarkastukset. Tällöin keskusteltaisiin kyseisen henkilön omista näkemyksistä hänen osaamisestaan, onko osaamisessa puutteita ja mitä toimia tarvitaan. Vastaavia tehdäänkin työvoimakoulutuksessa. YT-lainsäädännössä on myös vastaavia instrumentteja. Entistä kattavammin tulisi haravoida työlliset, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat.

Toisena kehittämiskohteena on luoda tekoälyavusteisia jatkuvan oppimisen verkkoalustoja. Nämä välineet eivät kuitenkaan kaikille kohderyhmille riitä, joten on tärkeää kehittää myös henkilökohtaisia palveluja esimerkiksi maahanmuuttajille, ikääntyville tai epätyypillisissä työsuhteissa toimiville. Heissä on paljon työllistymispotentiaalia. Neljäntenä asiana ehdotetaan osaamisen näkyväksi tekemistä. Tähän tulee löytää nykyistä parempia keinoja. Viidentenä kehittämiskohtana on osaamisen kehittämisen aikainen toimeentulo, joka vaihtelee työuran aikana riippuen henkilön statuksesta. Kun opiskelija on työssä, ei ole juuri mahdollisuuksia tukea. Aikuiskoulutustuki kohdentuu lähinnä tutkintoon johtavaan koulutukseen. Sosiaalipartnerit ovat ehdottaneet osa-aikaisen opiskelun tukea. Lisäksi selvityksessä ehdotetaan rakennemuutosten ennakoimista, jossa on tärkeässä roolissa alueellisten organisaatioiden verkosto. Heinivirta totesi, että jos jatkuvassa oppimisessa on tarkoituksena jatkossa merkittävästi lisätä volyymeja, tulee ratkaista

rahoitus. Työryhmä toteaa, että kohdentamisen avulla tulee kannustaa aliedustettujen ryhmien osallistumista.

Puheenjohtaja avasi Heinivirran osuudesta keskustelun. Petri Knaapinen Uudenmaan ELY-keskuksesta näki isona kysymyksenä sen, miten kustannusten jako yritysten ja julkisen puolen välillä jatkuvan oppimisen kentällä onnistuu. Hän pohti myös työnantajien sitoutumista jatkuvan oppimisen tukemiseen, jos työntekijöissä on jatkuvaa vaihtumista.

Knaapinen kysyi myös ovatko juuri uudistetun koulutuksen rahoitusjärjestelmän talous-
insentiivit oppilaitoksille riittäviä ei-tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämiseen? Kirsi Heinivirta totesi, että sitä ei tiedetä vielä juuri tehdyn uudistuksen osalta. Eroja elinkeinoelämän ja yritysten tarpeiden kuuntelemisessa on oppilaitosten välillä jo nyt.

Päivä Ekdahl Lapin liitosta totesi, että yksi väliinputoaja ryhmä ovat sellaiset nuoret, jotka eivät ole päässeet vielä koulutukseen esimerkiksi alle 25-vuotiaat lukion päättäneet, jotka eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Heinivirta kertoi, että työryhmässä pyrittiin rakentamaan tietyille kohderyhmätyypeille profiileja ja polkuja.

Juha Honkatukia THL:stä alusti puheenvuorossaan talouden näkymiä ammattirakenteen ennakkoinnin tulokulmasta. Honkatukian puheenvuoro perustui skenaariotyöhön ja ison tilastoaineiston läpikäymiseen. Aineisto on kokonaisuudessaan työryhmän Tiimerissä. Hän käsitteli talouden kehityksen ajureita talouskasvun mallintamisessa. Väestön ikääntyminen on kaksiteräinen miekka, hoivatarve kasvaa ja tuotannon tekijöiden määrä vähenee. ENKO-skenaarion päivitystyössä on todettu, että teknologian kehitys keskeisin kasvun tekijä. Teollisuuden osuus skenaariossa kasvussa mutta pääosa muutoksesta tulee palveluvaltaistumisesta.

Honkatukia totesi, että skenaariossa esitetyt positiiviset muutospolut rakentuvat merkittävästi teknologisten uudistusten varaan. Uuden teknologian käyttö edellyttää korkeaa osaamista ja riittävää määrää osaajia. Työn tuottavuus nousee merkittävästi myös julkisissa palveluissa teknologian kehittymisen takia. Koulutukseen rooli on kasvussa. Käytössä olevan vähenevän työpanoksen tulee olla mahdollisimman tuottavassa käytössä.

Teija Felt TEM:stä näki juuri ko. aamupäivänä klo 10 julkaistun TEM:n työmarkkinatutkimuksen näkymät samansuuntaisina mitä Honkatukia esitti laajassa analyysissään. Hänellä ei ollut Honkatukian ennusteisiin sinänsä kommentoitavaa mutta Felt korosti, että on aina muistettava, että ennusteet ovat ennusteita, joihin taustamuuttajat, ympäristö yms. vaikuttavat. TEM:n uusimman työmarkkinatutkimuksen mukana rakenteellinen työttömyys ja työvoiman tarjonta ovat suurimpia ongelmia. Tarjonnasta on huomioitava, että kasvu saadaan kokonaan yli 55 v. väestöstä, koska ikäluokkien pienentyessä työvoiman määrä pienenee. Työttömiä nuoria on edelleen yli 10 000 hyvästä suhdanteesta huolimatta. Tämä on suurin ero muihin Pohjoismaihin verrattuna. Työkyvyttömyyseläkkeet yleistyvät nuorilla mutta vähenevät muilla. Tämän perusteella olisi syytä seuraavalakin rakennerahastokaudella kiinnittää huomiota nuorten tilanteeseen. Korkeakoulutetuja valmistuu entistä vähemmän, vaikka nimenomaan korkeaa osaamista tarvitaan jatkossa. Osaamisen kehittäminen kasautuu ylemmille toimihenkilöille. Ikääntyvät työntekijät eivät pidä sitä välttämättä tarpeellisena. Vanhempien ikäryhmien rooli työmarkkinoilla kasvaa ja siksi osaamisen päivittäminen on keskeistä.

Felt nosti esiin komission maakohtaisia suosituksia, joissa olennaista on, että aikuisten osaamista parannetaan samoin kuin vähemmän koulutetuille ja heikossa työmarkkina-
asemassa oleville tarjotaan palveluja ja koulutusta. Kumppanuudessa toimiminen on tärkeää. Suomessa saatiin kuluvalle ohjelmakaudella Ohjaamo-malli onnistumaan ja se

on vakiintumassa. Erityisesti pk-yrityksen tarvitsevat tukea jatkuvassa osaamisessa. OECD-arviointi nuorten tilanteesta: 63 % korkeakoulutukseen hakeutuvista nuorista ei pääse sisään. Yrityksiä kuunnellen tulisi suunnata koulutusta myös lyhytkestoiseen koulutukseen.

Puheenjohtaja avasi keskustelun. Petri Keränen Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta totesi, että Suomen elinkeinoelämä, erityisesti pk-yritykset oppivat helpolle taantuman aikana, koska osaavaa työvoimaa oli saatavilla hyvin. Tällä hetkelle Oulun seudulla työnhakijajono on lyhentynyt ja noin 700-1000 työpaikkaa on täyttämättä. Keränen kysyi alustajien näkemystä siihen, että Kirsi Heinivirran esityksessä tuotiin esiin, että matalapalkkatyöt tulisivat vähenemään. Kuitenkin Jyväskylän yliopiston työelämän tutkimusprofessori Armi Mustosmäen mukaan väheneminen tuntuu erityisesti keskipalkkaisissa, tai alemman keskipalkan saajissa ja hyvin matalapalkkaiset ja korkeapalkkaiset työt lisääntyisivät, mikä olisi poikkeuksellista muuhun Eurooppaan verrattuna.

Merja Niemi OKM:stä totesi, että nuorten fokusta ei ole tarkoitus unohtaa tulevalla kaudella. OKM:n, TEM:n ja STM:n yhteistyön jatkuminen on tärkeää osaamisen kehittämisessä. Niemi kommentoi Keräsen kysymystä pohtimalla olisiko matalapalkkaisten väheneminen syysuhteessa digitalisaation vaatimuksiin.

Satu Vehreävesa Pohjois-Savon liitosta painotti, että nuoria ja syrjäytymisen ehkäisyä ei jätetä pois rakennerahastotoimista. Hän esitti kommenttina suuren huolenaiheensa siitä, että ammatillista koulutusta vaativat työpaikat eivät vedä kuten eivät myös ammatillisen koulutuksen opiskelupaikat. Olisi nostettava ammatillisen koulutuksen ja työntekijöiden arvostusta. Osaavan työvoiman saatavuus on ongelma koko maassa.

Juha Honkatukia totesi, että alue-ennusteita on tehty ammattirakenteen osalta. Matalapalkka-aloille ei haluta hakeutua. Poistuma hoiva-aloilla on suurta, lähihoitajien osalta jopa 52 %. Digitaalisuus kaupan alalla on tarkoittanut suurta työvoimatarvetta logistiikkapuolella. DHL:n tapauksessa työvoiman saatavuuden ongelmat ajavat robotiikan kehittämiseen. Honkatukia nosti esille myös sen, että joillain alueilla huoltosuhteet vain heikkenevät. Keskittyminen kasvukeskuksiin johtaa siihen, että edellytykset ylläpitää toimintaa muualla heikkenevät koko ajan.

Pj totesi tiedontasaamisen nuorten roolista rakennerahastotoiminnasta tarpeelliseksi koska epäselvyyttä asiasta oli ilmassa.

2. Kokouksen 16.4.2019 muistion hyväksyminen

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

4. Rahastotyöpajojen antia ohjelman tavoitteista ja sisällöistä

Harri Ahlgren ja Sirpa Liljeström raportoivat 6. ja 9.5. pidettyjen työpajojen työstä. Sirpa kuvasi työpajojen työtapaa. Keskustelu käytiin TEM:n kokoamista kummallekin valmistelualueille yhteisistä sisällöistä lähtien. Keskustelussa todettiin alun perin eriävien sisältöjen osalta, että usein kyse on erilaisista sanamuodoista ja muotoilusta mutta tavoite itse asiassa hyvinkin sama kummankin valmistelualueen esityksissä. Samoin keskustelussa tuli ilmi, että toisen valmistelualueen sisältöehdotuksiin saattoi monin osin yhtyä. Sirpa Liljeström kävi läpi joitakin keskeisiä yhteisiä toimenpiteitä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden teemoista.

Puheenjohtaja totesi, että ESR:n osalta on yhdessä pidettävä huolta, että ohjelman sisältö ei laajene liikaa.

Harri Ahlgren kertoi, että EAKR-työpajassa oli erikseen kysytty etukäteen ilmastomuutoksen, älykkään erikoistumisen ja digitalisaation näkymistä eri teemoissa. Samoin pohdittavaksi oli annettu millä aluetasolla olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa sisältöjä. EAKR:n teemoina olivat pk-yritysten kehittäminen, t&k&i ja saavutettavuus. Ahlgren esitteli kustakin teemasta tärkeimpiä nostoja.

Puheenjohtaja kiitti esittelijöitä ja totesi nyt olevan mahdollisuuden käydä keskustelua työpajoista.

Satu Vehreävesa Pohjois-Savon liitosta kysyi, onko tarkoitus laatia hallitusohjelman perusteella taulukko tms., jolla kuvataan millä rahoituksella hallitusohjelmataavoitteet rahoitetaan.

Päivi Ekdahl Lapin liitosta muistutti, että on pidettävä mielessä, että työpajojen tulokset eivät voi sinänsä olla ohjelmatekstien pohjana koska eivät sisällä kaikkea vaan lähtökohtana pajoissa oli yhteisten tavoitteiden viitekehys.

Merja Niemi totesi, että ESR-työpajan havaintoihin on lisättävä myös työpajassa käyty hyvä keskustelu rahastojen yhteistyöstä. Teemat olivat keskustelussa myös toisiaan leikkaavina. Hän ei jaa pj:n ja Sirpan huolta liikaa laajenevasta ESR:stä. Se on linjassa komission näkemyksen kanssa. Ei ole tarpeen ennakolta rajata vaan katsoa isommalla pensselillä tässä vaiheessa. Fokus löytyy valmistelun edetessä.

Lars Koltola STM:stä piti todella hyvänä, että järjestettiin tilaisuus syvälliseen keskusteluun. Hän haluaa kommentoida työllisyysteemaan, että työttömyys ongelmana tulisi olla selvästi kirjattuna teemassa. ESR-ministeriöt ovat tehneet jo paljon hyvää pohjatyötä, vaikka sitä ei ole tuotu esiin ennen kuin hallitusohjelman linjaukset saadaan. Uutta seuraavalla kaudella olisi hallinnonalojen yhteinen tekeminen, joka Larsin mukaan tarkoittaa myös fokusoitumista.

Rauno Lämsä VM:stä totesi, että esitetyissä kalvoissa on hyvää perustaa jatkotyölle. Hän piti kuitenkin valitettavana, että työpajaraportoinnissa ei noussut esiin temaattisen keskittämisen ongelma. Lämsä näki, että komission linjauksesta ei ole yksimielisyyttä. PO 1:ssa on pääfokus mutta muut PO:t tulee olla mahdollisia ohjelmassa. Pelkästään PO 1:n avulla toimiminen sulkee itse asiassa paljon pois toimintaa. Lämsä viittasi puheenjohtajamaa Romanian kyselyyn temaattisesta keskittämisestä (12.5 Lämsä pyysi kirjaamaan pöytäkirjaan, että TEM:n vastauksessa puheenjohtajamaalle huomioidaan tämä. Saavutettavuuden osalta esitetyssä raportoinnissa oli hyvät kirjaukset laajemmasta tulkinnasta. Sen sijaan muotoilu "samat ehdot" voi aiheuttaa väärää tulkintaa. Lämsä totesi, että saavutettavuus on laaja-alaista, koskettaen IP:n ohella myös ELSA-aluetta, mutta toimenpiteet voivat olla erilaisia. Paperittomiin liittyvään asiaan Lämsä toteaa, että tulisi toimi lakisääteisesti.

Annukka Mäkinen Kuntaliitosta kysyi, millaista keskustelua työpajassa on käyty työhyvinvoinnista ja työyhteisöjen kehittämiseen ml. uuden teknologian käyttöönotto. Hän totesi myös, että on hyvä uudistaa valtakunnallista toimintaan aluelähtöiseen suuntaan.

Tarja Nuotio Varsinais-Suomen liitosta totesi, että älykäs erikoistuminen oli aika vahvasti esillä kummassakin pajassa. Esitetyissä havainnoissa oli maininta, että ei voida rajautua vain AES-toimiin. Nuotio painotti, että ei kuitenkaan voida unohtaa AES:n fokuksivaa roolia.

Juha Pulliainen Etelä-Savon ELY-keskuksesta näki, että esitettyjen asioiden pohjalta saadaan ohjelma, joka voidaan toimeenpanna. EAKR-toiminta mahtuisi PO1 sisälle. ESR vaikutti häneen mukaansa hankalammalta. Pulliainen totesi, että on tarve lisätä uuden ESR:n ymmärrystä toimeenpanijoiden keskuudessa. Hän totesi myös, että ilmi-selvä päällekkäisyys CAP:n kanssa tulisi ratkaista ohjelmatasolla.

Petri Knaapinen Uudenmaan ELY-keskuksesta totesi, että julkisiin hankintoihin tulisi lisätä tulosperuste. Ohjelmassa tulisi määritellä ne toimet, joista odotetaan innovatiivisuutta ja uutta ja ne toimet, joissa esim. julkinen hallinto tuottaa palveluja, joissa yksiköhinta tulee olla kohtuullinen. Tätä kokonaisuutta on tarkasteltava ja analysoit julkitalouden kannalta.

Sirpa Liljeström esitti vastauspuheenvuorossa, että hänen henkilökohtainen toivomus olisi, että voitaisiin tehdä hallitusohjelmavoitteiden pohjalta Satu Vehreävesan kyselemä taulukko. Liljeström korosti, että työpajoissa käsiteltyjen aiheiden osalta muistettava, että pajoissa ei ollut tarkoitukseen käsitellä kaikkia aiheita. ESR-teemojen samoin kuin ESR:n ja EAKR:n yhteensovittamisen aihe oli lomakkeissa esillä mutta työpajan aika ei mahdollistanut kaikkea suunniteltua keskustelua. Hän totesi, olevansa samaa mieltä Knaapisen kanssa, siitä että tulee analysoida mikä on kannattavaa.

Harri Ahlgren totesi, että EAKR-pajassa saavutettavuudesta käydyn keskustelun perusteella voi yhtyä PO 1 sisällön olevan mahdollisesti riittävä mutta on tarpeen jatkaa syventäviä keskusteluja mm. saavutettavuuteen teemaan liittyvistä käytännön toimista.

Sirpa Liljeström muistutti vielä, että työpajoihin osallistuneiden on mahdollista täydentää Googlesheets-pohjia 17.5. mennessä.

Puheenjohtaja päätti keskustelun toteamalla, että mitään asioita ei ole vielä päätetty, työpajatyöskentely on selvästi ollut tervetullutta ja sitä jatketaan.

6. Muut asiat

Jenni Hyvärinen esitteli hallintovalmistelua. Asetetun hallintojaoston työ on käynnistynyt hyvin. Työhön osallistuminen on ollut aktiivista ja siitä Jenni Hyvärinen halusi kiittää. Jaosto on aloittanut keväällä työkokonaisuuden valmistelua. TEM:n sisäinen sihteeristö on käynnistänyt työn eri kokonaisuuksissa jo viime syksynä. Kevään aikana on toteutettu kyselyjä. Kaksi työpajaa on tulossa kesäkuussa.

Lisäksi käynnistymässä on varsinainen lakityöryhmä, joka tulee toimimaan Alueiden uudistumisen neuvottelukunnan (AUNE) jaostona. Asia on esillä AUNEssa 20.5. Lakityöryhmässä tulee olemaan laajempi edustus kuin hallintojaostossa ja sen kokoonpano noudattelee Koheesio 2021+ työryhmän kokoonpanoa.

Puheenjohtaja kiitti napakasta brieffistä ja totesi, että myös jatkossa saadaan aika ajoin tilannetietoa hallintovalmistelun etenemisestä.

Marko Mäki-Hakola MTK:sta kysyi, tekeekö hallintojaosto esityksen kansallisesta rahoituksen jakaantumisesta. Tähän puheenjohtaja vastasi, että se ei kuulu hallintojaoston työhön. Lisäksi todettiin, että seuraavassa AUNE:n kokouksessa on evästyskeskustelu rahastojen yhteensovituksesta. Asiaa on valmistelu MMM:n ja TEM:n yhteistyönä.

7. Seuraava kokous 13.6.2019 klo 9.30-12

Puheenjohtaja totesi seuraavan kokouksen ajankohdan ja kävi läpi käsiteltäviä asioita, joita ovat kestävä kaupunkikehittäminen ja yhteisöllähtöisen paikallisen kehittämisen toimintamallit, sukupuolten välinen tasa-arvo ohjelmavalmistelussa ja katsaus EU-valmisteluun.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11:54.

JAKELU
TIEDOKSI

Ryhmän jäsenet ja asiantuntijat
Ryhmän varajäsenet